

24.5.2026 ח' סיוון התשפ"ו

עקרונות - "מגן ארצי לצרכן"

מבוא: קול קורא להערות הציבור

תנועת ארצי קוראת להערות הציבור: מסמך זה מציג את עקרונות תוכנית "מגן ארצי לצרכן". התוכנית נועדה להתמודד עם המצב הכלכלי בפריפריה עקב המלחמה, מצב העוני, יוקר המזון, כשלי שוק חמורים בתחומי הביטחון התזונתי, הריכוזיות במשק, הפגיעה בחקלאות המקומית ובריאות הציבור.

תנועת ארצי פונה אליכם הציבור הרחב, אנשי מקצוע, חקלאים, כלכלנים וארגוני חברה אזרחית לקרוא את עקרונות התוכנית ולהעביר את התייחסותכם. הערות, רעיונות וביקורת יתקבלו בברכה למען גיבוש מודל לאומי רחב.

תוכן עניינים – מיזם "מגן ארצי לצרכן"

1. תקציר מנהלים

- מחויבות ויעדים
- הכשל המבני
- הפגיעה בחקלאי ובצרכן
- החזון
- עיקרי המתווה

2. רקע וניתוח אסטרטגי: ריכוזיות, בריאות ושיקום לאומי

- הכרח בשינוי מבני
- מכפיל תוצר/כלכלי (GDP Multiplier)
- שיקום הפריפריה כצורך דחוף
- בריאות הציבור

3. הצעה לדיון ומתווה יישום שלבי

3.1 שלב א' - הקמת תשתית לוגיסטית ותעדוף פריפריה (צפון ועוטף)

- תיעדוף אזורי פריפריה
- קואופרטיב ממשלתי-חקלאי (מבנה בעלות)
- רכש מוסדי
- יחידת עיבוד בסיסית
- מלאי החירום

3.2 שלב ב' - רשת ביטחון לאומית: תזונה בריאה וסיוע משולב

- איחוד "צינורות המימון" הממשלתיים
- ניהול רכיב הפירות והירקות
- שילוב קופות החולים ("מרשם חקלאי")
- מנגנון Double Up - תוצרת הארץ

- מסלול אימהות וילדים ("סלי צמיחה")
- משרתי.ות המילואים והקבע
- 3.3 שלב ג' - קמפוס (Agro-Innovation) ומרכז מבקרים**
- מרכז מבקרים חינוכי
- שלוחה אקדמית וחממות אגרו-טק
- 3.4 מבנה הניהול המומלץ**
- 4. ניתוח כלכלי SROI (Social Return on Investment) – נספח חיצוני.**

1. תקציר מנהלים

מחויבות ויעדים: ממשלת ישראל מחויבת להפחתת יוקר המחיה, חיזוק החקלאות כתשתית לאומית, הגברת התחרות בשוק המזון, שיפור ביטחון המזון הלאומי והביטחון התזונתי, תמיכה במשקי בית בעלי הכנסה נמוכה ופיתוח אזורי הפריפריה כתוצאה ממלחמת חרבות ברזל.

הכשל המבני: לאחר כ-15 שנה של כישלון בכל הקשור להפחתת מחירי מזון, טיפול בריכוזיות רשתות השיווק, הקמעונאים, היבואנים, הספקים והיצרנים הגדולים (להלן: "הגורמים הריכוזיים") והחלשות החקלאות הישראלית, צריך לומר את האמת: בשל כוחם של הגורמים הריכוזיים, בתחום מכירת התוצרת החקלאית והמזון לצרכן הישראלי, כללי השוק החופשי אינם עובדים. הגורמים הריכוזיים, שולטים בשוק, מבססים ריכוזיות אדירה¹ וגורמים למשק הישראלי עלויות שנתיות של עשרות מיליארדי שקלים בשנה.

הריכוזיות לא מאפשרת לשוק הפרטי "לשנות את כיוון הספינה" וזה לא יקרה ללא התערבות המדינה. הגורמים הריכוזיים "ניצחו" את הציבור והמשק. הכשל הזה משפיע באופן חמור ביותר על השכבות החלשות בישראל. שיעור העוני בישראל עומד על כ-19.7% מהנפשות², והוא משליך ישירות על היכולת להגיע למזון³. למעשה, הסיבה המרכזית לאי-ביטחון תזונתי במדינות מפותחות היא חוסר גישה למזון,

¹ <https://library.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Documents/2024/2024.11-75A-PartB/2024.11-75A-PartB-101-Mazon.pdf>; https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/b880eefe-31ad-ed11-8152-005056aac6c3_11_20069.pdf; [https://midroogcoil.blob.core.windows.net/midroog-public-website-media/53d99f18-b46b-4d30-ad89-ob092f6d9429_%D7%9E%D7%99%D7%95%D7%97%D7%A0%D7%A0%D7%95%D7%A3%20%D7%95%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%95%20\(1988\)%20%D7%91%D7%A2%D7%9E%D7%93%D7%95%D7%97%D7%9E%D7%A2%D7%A7%D7%91%2020062024_PDFUA.pdf](https://midroogcoil.blob.core.windows.net/midroog-public-website-media/53d99f18-b46b-4d30-ad89-ob092f6d9429_%D7%9E%D7%99%D7%95%D7%97%D7%A0%D7%A0%D7%95%D7%A3%20%D7%95%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%95%20(1988)%20%D7%91%D7%A2%D7%9E%D7%93%D7%95%D7%97%D7%9E%D7%A2%D7%A7%D7%91%2020062024_PDFUA.pdf); https://www.gov.il/he/pages/who_cuts_coupon

² נתון הגבוה משמעותית מהממוצע במדינות ה-OECD, שעומד על כ-12% בלבד.

³ סקרים ארציים מצביעים על מתאם גבוה של למעלה מ-60% בין מצבי עוני לבין אי-ביטחון תזונתי.

הנובעת באופן ישיר מהיעדר יכולת כלכלית לרכוש אותו. בישראל, כ-30% מהנפשות הבוגרות וכ-265,000 משפחות בארץ סובלות מאי-ביטחון תזונתי. 1 מכל 7 אנשים חווה את התופעה, לעומת 1 מכל 13 אנשים בלבד במדינות המפותחות.⁴

במקביל לאמור עד כה, החקלאות הישראלית הולכת ונחלשת והחקלאים הישראלים הולכים ומתמעטים⁵ בשל מעורבות בלתי מקצועית ואחראית של כוחות פוליטיים ובעלי אינטרסים, המבקשים לייצר מציאות כלכלית שלא קיימת בשום מדינה מערבית מתקנת⁷. מלבד שינוי כיוון מהותי, כל מהלך שיינקט על ידי המדינה ימשיך להתגלגל לכיסן של הרשתות בשל כוח המיקוח העודף שלהן מול החקלאי והצרכן כאחד.

הפגיעה בחקלאי ובצרכן: הריכוזיות יוצרת חוסר איזון קיצוני. הרשתות מנצלות מחירים נמוכים לחקלאי בשל העדר כוח מיקוח של החקלאים. במקביל, פערי התיווך של מחירי המזון הגבוהים פוגעים בצרכנים, בשכבות החלשות (18%-25% מהכנסתן)⁸ ומגבירים תחלואה עקב ירידה בצריכת מזון בריא (400 גרם ירקות ופירות ליום⁹ לעומת 500-600 גרם מומלצים¹⁰). על פי משרד הבריאות, לאי ביטחון תזונתי השלכות כלכליות חמורות על קופת המדינה. העלות הבריאותית השנתית העודפת למשק הישראלי כתוצאה מאי בטחון תזונתי לרבות ההוצאות על טיפול במחלות הנלוות לה (למשל השמנה/סוכרת) עומדות על עשרות מיליארדי ₪ בשנה¹¹. בהתאם למחקרים ודיונים שנערכו בוועדת הבריאות בישיבה מיום 14 במאי 2025, **העלות הכלכלית**

⁴ <https://www.gov.il/he/pages/molasa-national-council-for-food-security-outline-032025> - (המתווה הלאומי לביטחון תזונתי).

⁵ https://www.gov.il/BlobFolder/guide/agriculture-economic-review/he/agricultural_sector_in_israel_economic_2023.pdf

⁶ https://www.gov.il/BlobFolder/guide/agriculture-economic-review/he/agricultural_sector_in_israel_economic_2024_1.pdf

⁷ ראה בעניין זה את הרפורמה בענף החלב שמשרד האוצר ביקש להעביר בתקציב 2026.

⁸ https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/DocLib/2026/001/15_26_001b.pdf;

⁹ <https://efsharibari.health.gov.il/eat-healthy/healthy-nutrition/fruit-and-vegetables/why-eat-fruit-and-vegetables/>;

¹⁰ https://www.gov.il/BlobFolder/guide/dietary-guidelines/he/files_publications_food_dietary-guidelines.pdf; <https://efsharibari.health.gov.il/eat-healthy/healthy-nutrition/fruit-and-vegetables/why-eat-fruit-and-vegetables/>;

¹¹ https://www.gov.il/BlobFolder/reports/molasa-national-council-for-food-security-outline-032025/he/FoodSecurity_national-outlinefor-nutritional-security-and-health-nutrition-06032025.pdf

הכוללת של השמנת יתר במשק הישראלי עומדת על כ-55.1 מיליארד ₪ בשנה, שהם כ-2.9% מהתמ"ג.¹²

החזון: תכנית **"מגן ארצי לצרכן"** היא מהלך אסטרטגי לשחרור המשק והצרכנים מלפיתת הריכוזיות ופערי התיווך במכירת התוצרת החקלאית. **"מגן ארצי לצרכן"** מציעה מתווה שלבי להקמת תשתית אספקת מזון לוגיסטית וטכנולוגית למכירה ישירה בבעלות החקלאים, הצרכנים והמדינה **ללא פערי תיווך**. התשתית בנויה על עקרונות הקיימים בעולם המערבי, היא תפחית מחירים לצרכן, תגדיל פריון לחקלאי¹³, תחזק את השכבות החלשות בחברה ותתרום לפיתוח הצפון, הנגב ואיו"ש.

עיקרי המתווה:

- שיקום הפריפריה:** הקמת מרכזי מכירה (סיטונאי/קמעונאי) בערים באזורי הפריפריה (בצפון, בנגב ובמרכז) למכירת תוצרת כחול-לבן, מה שיהווה עוגן כלכלי ותעסוקתי במרחבים אלו לתושבים ולחקלאי האזור.
- הפחתת מחירי התוצרת החקלאית בישראל:** תבוצע ע"י פרויקט לאומי למכירה ישירה של תוצרת חקלאית כחול-לבן ללא פערי תיווך לצרכן הישראלי ולשוק המוסדי.

¹² ; <https://main.knesset.gov.il/news/pressreleases/pages/press14052025v.aspx> ; <https://main.knesset.gov.il/apps/committees/4189/sessions/2230930>

¹³ מודלים בינלאומיים המפחיתים ריכוזיות ומחירים לצרכן: Food Hubs (ארה"ב): מרכזים לוגיסטיים מפחיתים מחירים ב-10%-30%, תומכים ב-50,000 חקלאים, וחוסכים 1-2 מיליארד דולר בשנה. <https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/100297/err-287.pdf>; Farm to Fork (EU) מקיימת, מגדילה הכנסות חקלאים ב-12%, מפחיתה מחירים ב-15%-40% https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-05/f2f_action-plan_2023_update_en.pdf; CSA (ארה"ב) ואירופה): חוזים ישירים מפחיתים מחירים ב-15%-25%, תומכים ב-500,000 משקי בית <https://www.nal.usda.gov/legacy/afsic/community-supported-agriculture> קואופרטיבים הולנדיים: מאגדים חקלאים, מפחיתים תיווך ב-20%-30%, תומכים בחקלאים <https://www.government.nl/topics/agriculture/agricultural-cooperatives>. פלטפורמות דיגיטליות (סין, אוסטרליה): מפחיתות תיווך ב-25%-35%, תומכות ב-12 מיליון חקלאים בסין <https://www.sydneyn.edu.au/news-opinion/news/2022/03/15/digital-platforms-transforming-agriculture.html>. Sustainable Intensification: מגדיל תפוקה ב-20%-30%, מפחית פליטות ב-15%-20% <https://www.fao.org/3/ca8389en/ca8389en.pdf> Climate-Smart Agriculture: מגדיל תפוקה ב-15%-25%, מפחית פגיעות לאקלים <https://www.worldbank.org/en/topic/climate-smart-agriculture> מחקרים: IEP ויטודות תומכים בהפחתת ריכוזיות וחדשנות (<https://www.iesodot.org>); <https://www.iesodot.org>

3. **חיזוק החקלאות הביטחון התזונתי:** שילוב רכש מוסדי של המדינה, לרבות שימוש בתקציבי משרד הרווחה, הביטוח הלאומי וקופות החולים להכפלת כוח הקנייה של ירקות פירות ומוצרי יסוד כחול-לבן על ידי הצרכן הישראלי.

4. **חינוך ושקיפות:** הקמת קמפוס (Agro-Innovation) ומרכז מבקרים לצד המיזם המחבר בין הצרכנים לענף החקלאות בישראל.

2. רקע וניתוח אסטרטגי

1. **הכרח בשינוי מבני:** ממשלת ישראל חייבת לעקוף את חסמי הגורמים הריכוזיים ולשנות את כללי המשחק בשוק המזון. המהלך יתבצע באמצעות הקמת רשת שיווק בבעלות משולשת (חקלאים, צרכנים, בפקוח המדינה) למכירה ישירה. המטרה הפחתת מחירים ע"י ביטול פערי התיווך בין החקלאי והצרכן בפקוח המדינה.

2. **מכפיל תוצר/כלכלי: (GDP Multiplier)** מודל ה-SNAP האמריקאי מוכיח כי לכל מיליארד דולר המושקעים בסיוע תזונתי דרך ערוצים חקלאיים יש מכפיל תוצר של 1.54 מיליארד דולר¹⁴. במכירה ישירה, המכפיל נוסק ל-2.4 עד 3.1, שכן ההון נשאר בקהילה ותומך בתעסוקה והחקלאות המקומית¹⁵.

3. **שיקום הפריפריה כצורך דחוף:** מלחמת "חרבות ברזל" משפיעה על כ-32% משטחי הייצור החקלאי בישראל שכן הם נמצאים באזורי הקו הראשון של המלחמה¹⁶. הקמת הרשת באזורי העימות היא כלי אסטרטגי להבטחת שוק יציב לחקלאות הישראלית וליצירת מקומות עבודה איכותיים בטכנולוגיה ולוגיסטיקה לכל המעגלים הסובבים את פעילות של תכנית **"מגן ארצי לצרכן"**.

4. **בריאות הציבור:** יוקר המזון מייצר למדינה עלויות בריאותיות של עשרות מיליארדי שקלים בשנה. צמצום הפער התזונתי הוא משימה לאומית שאינה יכולה להישאר בידי השוק החופשי הריכוזי. תכנית **"מגן ארצי לצרכן"** מטפלת גם בכך.

¹⁴<https://www.ers.usda.gov/amber-waves/2019/july/quantifying-the-impact-of-snap-benefits-on-the-u-s-economy-and-jobs>

¹⁵chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.spur.org/sites/default/files/2021-02/economic_contributions_incentives_2_2_21.pdf

¹⁶<https://www.gov.il/he/pages/food-loss>

3. הצעה לדיון ומתווה יישום שלבי

שלב א' - הקמת תשתית לוגיסטית ותעדוף כלכלת הפריפריה (צפון, נגב ואיו"ש)

מטרת השלב הראשון היא ייצוב ופיתוח החקלאות ומעגליה התומכים באזורי הפריפריה ובניית ה"שלד" הלוגיסטי.

1. תיעדוף אזורי הפריפריה: הקמת שלושה מרכזי מכירה ראשוניים (שניים במוקדי השיקום: גליל עליון/מערבי, נגב מערבי ואחד במרכז הארץ). המרכז ישמש כ"קניין קשיח" המבטיח לחקלאים והצרכנים מחיר הוגן לתוצרת¹⁷.
2. קואופרטיב ממשלתי-חקלאי: הקמת התאגיד (60% מדינה, 40% חקלאים) שיפעיל את המרכזים (Food Hubs).
3. לאחר פרק זמן מוגדר, תבוצע העברת אחזקות ברוב המניות המוחזקות ע"י המדינה לציבור הצרכנים. בתום המהלך: **50% צרכנים, 40% חקלאים, 10% מדינה** - "מניות זהב" למטרת פיקוח ושמירה על האינטרס הציבורי, עם זכויות וטו שונות למקרה של פגיעה במטרות התאגיד.
4. העברת המניות לציבור תתבצע תוך שמירה על "פיזור בעלות", הגבלת כוח ההצבעה, הגבלת רכישה מוסדית לגורמים ריכוזיים, הגבלות שליטה בתאגיד על ידי גורמים פרטיים ושמירת האחזקה בתאגיד אצל הצרכנים והחקלאים בפיקוח המדינה.
5. רכש מוסדי¹⁸: החלת חובת רכש מוסדי של תוצרת חקלאית מקומית כחול-לבן ממרכזי המכירה המהווה **ביקוש קשיח** עבור החקלאות הישראלית ומנוע לחיזוקה וצמיחתה¹⁹.
6. יחידת עיבוד בסיסית: הקמת תשתית שטיפה וחיתוך במיזם המאפשרת הפיכת פחתים או התוצרת הגולמית למוצר מוכן למטבחים המוסדיים.

¹⁷ "יעגון מחירים" - חובה להגדיר את מרכיבי המחיר: כיסוי עלויות ייצור, פחת, הוצאות תפעול ורווח סביר לחקלאי. אין מטרה של השאת רווחים!

¹⁸ לדוגמא: צה"ל, משטרת ישראל, מערכת הביטחון, הבריאות ובתי החולים, מערכת החינוך, חברות ממשלתיות, משרדי ממשלה וכדומה.

¹⁹ ראה מחקרים אודות תוכניות PNAE ו-PAA בברזיל. מכירת מזון במסגרת תכנית PNAE יש השפעה חיובית על החקלאים הנעה בין 23%-ל-106%. כאשר המכר מבוצע דרך תכנית PAA הכנסת החקלאים גדלה ב-19% עד 39%. <https://redraes.org/en/public-procurement-increase-family-farmers-income-by-up-to-106-study-reveals-pnae-brazil-among-the-highlights/>; <https://www.gov.br/mds/pt-br/noticias-e-conteudos/desenvolvimento-social/noticias-desenvolvimento-social/paa-ultrapassa-21-75-mil-toneladas-de-alimentos-doados-em-2024>

7. מלאי החירום: על פי נוהל משותף של רח"ל ומשרד הכלכלה משנת 2020 ("קונטרס המזון"), המזון שיש לספק לאוכלוסייה בשעת חירום כולל מוצרים הנמצאים באחריות משרד החקלאות - בשר טרי, דגים טריים, ביצים, ירקות ופירות²⁰. הקמת מפעלי עיבוד מתקדמים במסגרת תכנית **"מגן ארצי לצרכן"** יהפכו את עודפי התוצרת החקלאית למוצרים בעלי ערך מוסף²¹ תוך מניעת פחת. המהלך עשוי לשפר את התפוקות בחקלאות ולתת מענה נוסף לסוגיית אובדן המזון בישראל²². מוצרים אלו ישולבו במיזם במודל מלאי דינמי (Live Inventory), המבוסס על סירקולציה מסחרית שוטפת תחת התחייבות קשיחה למינימום מלאי עבור המדינה. מודל זה מבטיח טריות מתמדת וזמינות מידית בנקודות הקצה, יסייע לביטחון התזונתי ויחברו ישירות לחקלאות המקומית.

שלב ב' – רשת ביטחון לאומית: תזונה בריאה וסיוע משולב

בשלב זה המרכזים של **"מגן ארצי לצרכן"** הופכים לכלי לאומי נוסף לצד הכלים הקיימים, לניהול והתמודדות עם צמצום אי הביטחון התזונתי של אזרחי ישראל. המרכזים יצטרפו למסגרת המתווה הלאומי לצמצום בעיית הביטחון התזונתי²³, תחת משרדי הממשלה הרלוונטיים (משרד הרווחה והביטחון החברתי ומשרד הפנים) לרבות הרשויות המקומיות. בכל הקשור לתוצרת חקלאית, הסיוע לשכבות החלשות במסגרת המתווים יתמקד בתוצרת חקלאית ישראלית כחול-לבן הנמכרת ב"מגן ארצי", באמצעות שילוב והעקרונות הבאים:

1. **איחוד "צינורות המימון" הממשלתיים:** "מגן ארצי" יהווה תשתית למימוש תקציבי הסיוע במזון אשר רוכזו תחת משרדי הרווחה והפנים (כולל המיזם הלאומי, תווי המזון, ותמיכה בעמותות) והשתתפות הרשויות המקומיות.
2. **ניהול רכיב הפירות והירקות:** "מגן ארצי" יהווה מוקד אספקה של "הקצאה קשיחה", ויספק ישירות למשפחות במיזם ארגז פירות וירקות טריים במחיר מסובסד.
3. **קופות החולים:** "מרשם חקלאי" ישולב בסל הבריאות. רופאים ינפיקו מרשם לתוצרת חקלאית ישראלית כחול-לבן, תוך ניצול תקציב "מזון ייעודי" (סבסוד מול השתתפות עצמית).

²⁰ דוח מבקר המדינה (2025) חשף פערים במחסני החירום וחסר במוצרים אלו.

²¹ ריבות, ממרחים, שימורים למיניהם וכדומה.

²² <https://www.leket.org/food-waste-and-rescue-report/>

²³ <https://www.gov.il/he/pages/molasa-national-council-for-food-security-outline-032025>

4. **מנגנון Double Up - העדפת תוצרת הארץ:** על כל שקל סיוע שימומש לרכישת תוצרת חקלאית כחול-לבן במרלוי"גים, המדינה או קופת החולים תוסיף שקל נוסף לרכישה. בכך יובטח שכספי הסבסוד והסיוע של המדינה יזרמו ישירות לחקלאות הישראלית והצרכן הישראלי ולא לרשתות השיווק שגוזרות פערי תיווך על תוצרת מיובאת.

5. **מסלול אימהות וילדים:** אספקת "סלי צמיחה" בריאותיים לאימהות וילדים עד גיל 5 בסיכון תזונתי, המבוססים על זכאות רפואית ב"טיפת חלב". המהלך יבוצע במימון ממשלתי ייעודי לצמצום פערים בריאותיים וחברתיים.

6. **מסלול משפחות משרתי.ות המילואים והקבע:** אספקת סל קנייה של תוצרת חקלאית כחול-לבן, במחיר מסובסד על ידי המדינה.

4. קמפוס (Agro-Innovation) ומרכז מבקרים

לאחר הקמת המודל, יבוצע פיתוח לשלב נוסף - שדרוג למוקדי ידע, חינוך ותיירות חקלאית.

1. מרכז מבקרים חינוכי: הקמת מרכז מבקרים לצד "**מגן ארצי לצרכן**", שיציג את שרשרת הערך של התוצרת החקלאית והמיזם. המרכז יחבר בין הצרכן הישראלי לסיפורה של החקלאות הישראלית והפריפריה, יציג את החדשנות הטכנולוגית (אגרו-טק) וישמש כחלון ראווה לשיווק התוצרת המקומית.

2. שלוחה אקדמית וחממות אגרו-טק: שילוב מוסדות מחקר בצד החקלאי של המיזם (בדומה ל-²⁴[World Horti Center](https://www.worldhorticenter.nl/en/about-us/whc-headquarters/)) לצורך הפיכת המיזם למרכז ידע חקלאי וכלכלי בפריפריה.

3. מבנה הניהול המומלץ: ניהול דואלי המפריד בין הפעילות הפדגוגית/מחקרית לפעילות העסקית והלוגיסטית של "**מגן ארצי לצרכן**". ניהול מרכזי המזון יופקד בידי הנהלה עסקית מקצועית מטעם התאגיד, בעוד שמוסדות החינוך והאקדמיה השותפים יתמקדו ביעדי המחקר, המו"פ והלמידה.

5. ניתוח כלכלי (SROI - Social Return on Investment) – נספח חיצוני.

התייחסות ניתן להעביר לדוא"ל hartzi1000@gmail.com

בכבוד רב,

עו"ד גילי עוז תנועת "ארצי"

²⁴ <https://www.worldhorticenter.nl/en/about-us/whc-headquarters/>

